

УДК 351.72: 338.43

МАКСИМОВА С.В., здобувач

Науковий керівник – **ДУБРОВА Н.П.**, канд. екон. наук

Дніпропетровський державний аграрний університет

maxsveta25@mail.ru

ПРОБЛЕМИ ТА ПОТЕНЦІАЛ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

У статті розглянуто місце освітніх закладів в системі надання дорадчих послуг в аграрній сфері економіки. Досліджено наявні проблеми та можливий потенціал і перспективи вищих аграрних навчальних закладів у формуванні ринку інформаційно-консультаційних послуг. Зазначаються особливості українського законодавчого регулювання діяльності дорадчих служб. Виділено основні завдання та принципи діяльності сільськогосподарської дорадчої служби на базі вищих навчальних закладів та наукових установ.

Ключові слова: інформаційно-консультаційні послуги, дорадництво, дорадчі служби ВНЗ.

Постановка проблеми. Дорадча діяльність нині стала окремим напрямом в агропродовольчому комплексі України, який має власну законодавчу базу та розгалужену структуру. Але сучасному аграрному виробництву необхідні фахівці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем ефективності діяльності дорадчих служб, а також розвитку дорадчих послуг на базі вищих аграрних закладів присвячені роботи О.М. Бородіної, В.А. Верби, М.М. Куласць, М.Ф. Безкровного, В.М. Кошелева, М.Ф. Кропивка. Проте ці питання ще недостатньо вивчені і потребують подальших досліджень.

Мета і завдання дослідження – вивчення недоліків і проблем розвитку інформаційно-консультаційних послуг в аграрній сфері АПК, розгляд можливого потенціалу вищих аграрних навчальних закладів у формуванні ринку дорадчих послуг.

Матеріал і методика дослідження. Методологічною основою дослідження є теоретичне обґрунтування проблем і можливостей дорадчих послуг з використання можливостей вищих навчальних закладів.

Результати досліджень та їх обговорення. Здійснення інформаційно-консультаційного обслуговування аграрного сектору АПК покладено на дорадчу службу. 17.06.2004 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», що визначає правові засади здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні, регулює відносини в цій сфері та спрямований на поліпшення добробуту сільського населення та розвиток сільської місцевості [1].

Вищі навчальні заклади аграрної освіти (далі аграрні ВНЗ) в Україні не включені до кола суб'єктів сільськогосподарської дорадчої діяльності, яке окреслено в статті першій Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», тобто для них, на нашу думку, обмежене право на можливість здійснення дорадчої діяльності. У це коло включено лише дорадників, експертів-дорадників та дорадчі служби.

Можливість опосередковано займатися дорадчою діяльністю для аграрних ВНЗ надано лише через працівників цих закладів, які мають статус експертів-дорадників і внесені до Реєстру дорадників. Однак і в цьому питанні існує своя проблема – незалежно від наукового ступеня, посади, досвіду практичної та науково-дослідної роботи ці працівники повинні пройти додаткове навчання та скласти іспит для отримання кваліфікаційного свідоцтва експерта-дорадника і відповідно для заняття дорадчою діяльністю.

Крім того, аграрний ВНЗ не має ніякого впливу на прийняття рішення своїх працівників щодо проходження такого навчання, і це може здійснюватися лише за їх власною ініціативою з метою одержання додаткового заробітку поза стінами ВНЗ.

Існуючий в Україні підхід до дорадчої діяльності аграрних ВНЗ не дозволяє їм ефективно брати участь у розбудові мережі сільськогосподарських дорадчих служб і залишає їх осторонь цього процесу в ролі пасивного спостерігача. Відповідно про комплексний підхід та участь аграрних ВНЗ у формуванні та реалізації державних регіональних програм розвитку сільської місцевості через систему інформаційно-консультативного забезпечення не може йти мови.

Законодавча неврегульованість цих питань викликає певні колізії у структурі Міністерства аграрної політики, до якої належать вищі навчальні заклади аграрної освіти. Так, у методичних рекомендаціях щодо складання щорічних звітів інститутів післядипломної освіти міститься розділ IV «Звіт про надання дорадчих послуг». Виникає протиріччя: аграрний ВНЗ не може займатися дорадчою діяльністю і водночас має звітувати про її здійснення.

Світовий досвід переконує: діяльність сільськогосподарських дорадчих служб у структурі аграрних ВНЗ є одним із ключових чинників підвищення ефективності дорадчих служб і як наслідок – підвищення рівня прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і стабільності розвитку сільських громад. Система різноманітних дорадчих служб сприяє стабільності аграрного бізнесу, комплексному саморозвитку громад через процес пізнання, засоби індивідуального консультування, навчання, забезпечення інформацією, демонстраційні покази тощо.

Аналіз регіональних систем сільськогосподарського дорадництва показав, що більшість суб'єктів, які надають дорадчі та науково-впроваджувальні послуги, є державними структурами і науково-освітніми установами, а ті сільськогосподарські дорадчі служби, що існують у регіонах, для надання високоякісних дорадчих послуг використовують науковий потенціал та співробітників аграрних ВНЗ.

Недоліками системи сільськогосподарського дорадництва, що склалася на сьогодні в Україні, є розрізненість, ізольованість окремих її ланок, недостатній рівень використання потенціалу аграрних науково-освітніх закладів, для роботи яких у дорадчому напрямі існує потреба в розробці сучасної організаційної структури, спроможної забезпечити ефективне функціонування цих структур на ринку дорадчих послуг та внесенні змін до законів України, що регламентують діяльність сільськогосподарських дорадчих служб.

Незважаючи на існуючі проблеми у використанні дорадчих послуг освітніх закладів, консалтингові служби вищих навчальних закладів мають ряд переваг, які потрібно використовувати для подальшого розвитку дорадництва:

- високий науково-методичний потенціал, більшість найбільш кваліфікованих науково-педагогічних кадрів, що зосереджені у ВНЗ;
- викладачі аграрних ВНЗ більше ніж будь-хто знайомі з методологією управлінського консультування і методами передання знань та інформації;
- наявність науково-технічної бази, сучасних засобів, телекомунікацій;
- наявність ліцензії на навчальні послуги (науково-дослідницькі заклади та громадська організація «Дорада» таких ліцензій не мають);
- широкий спектр послуг, що пропонуються сільгоспвиробникам (навчальні, консультаційні, дослідницькі, інформаційні);
- гнучкість відносно потреби фінансування дорадчої служби і нижче собівартості послуг, ніж у приватних консалтингових фірмах;
- авторитет навчального закладу в регіоні, довіра і підтримка випускників.

Аналізуючи відзначені достоїнства дорадчих служб ВНЗ, можна зробити висновок, що вони здатні досягнути мети в питаннях підвищення рівня компетентності фермерів швидше та ефективніше ніж за інших форм і моделей організації. Більше того, всі аграрні ВНЗ України мають у своїх структурах інститути (факультети), які проводять підготовку і підвищення кваліфікації керівників і фахівців аграрного сектору, тобто навчання дорослого населення – те, чим займається служба.

Вищими навчальними закладами можуть бути розроблені програми надання передбачених соціально спрямованих дорадчих послуг товаровиробникам і сільському населенню і впровадження їх на практиці, що також, в свою чергу, забезпечувало б вищим навчальним закладам додаткове фінансування.

М.М. Кулаєць, М.Ф. Безкровний пропонують внести незначні зміни до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», що означає законодавче врегулювання залучення вищих аграрних навчальних закладів до надання соціально спрямованих дорадчих послуг і питань сертифікації сільськогосподарської дорадчої служби відповідно до вимог Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», що дасть змогу підвищити ефективність діяльності дорадчих служб України. Пропонується абзац сьомий статті 1 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» сформулювати наступним чином: «Сільськогосподарська дорадча служба: юридична особа незалежно від її організаційно-правової

форми власності, що здійснює дорадчу діяльність, у складі якої працює не менше трьох дорадників та яка пройшла реєстрацію відповідно до законодавства і внесена до Реєстру дорадчих служб; аграрний вищий навчальний заклад, що здійснює дорадчу діяльність, у складі якого працює не менше 20 дорадників, що пройшов реєстрацію відповідно до законодавства і внесений до Реєстру дорадчих служб».

Внесення таких змін до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» дасть змогу вдосконалити законодавчу базу щодо діяльності сільськогосподарських дорадчих служб і залучати заклади освіти до надання соціально спрямованих дорадчих послуг, законодавчо врегулювати питання сертифікації сільськогосподарської дорадчої служби відповідно до вимог Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [3].

Провівши дослідження, можна також виділити основні завдання та принципи діяльності сільськогосподарської дорадчої служби на базі ВНЗ та наукових установ:

- надання практичної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам та сільському населенню в освоєнні методів прибуткового господарювання в умовах ринкової економіки;
- підвищення рівня знань і практичних навичок сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення через активне навчання, демонстраційні покази, надання інтегрованої інформації тощо;
- надання індивідуальних порад конкретним сільськогосподарським товаровиробникам та селянським господарствам із питань маркетингу, менеджменту, застосування сучасних технологій;
- орієнтація аграрної науки на проведення прикладних досліджень відповідно до потреб сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення;
- сприяння органам виконавчої влади та місцевого самоврядування у реалізації державної аграрної політики.

Висновки. Розвиток інформаційно-консультаційних послуг є необхідним для сільськогосподарських товаровиробників і населення. Великий потенціал стосовно ефективного надання дорадчих послуг полягає у використанні досвіду, знань професійних науковців вищих начальних закладів і створення дорадчих служб на їх базі. Проте, на сьогодні є досить значна кількість проблем, пов'язаних з цим питанням і, насамперед, це недоліки в законодавчій базі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004 № 1807-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1807-15>.
2. Інформаційний вісник щодо актуальних питань з дорадництва №4 (для вищих навчальних закладів /підрозділів/ післядипломної освіти). – К.:Аграрна освіта, 2010.– С. 10-11.
3. Кулаєць М.М., Безкровний М.Ф. Надання дорадчих послуг навчальними закладами аграрного профілю / Економіка АПК. - 2010. - №11. – С.149-150.

Проблемы и потенциал высших аграрных учебных заведений в формировании рынка информационно-консультационных услуг

С.В. Максимова

В статье рассмотрена роль образовательных учреждений в системе предоставления совещательных услуг в аграрной сфере экономики. Исследованы существующие проблемы, возможный потенциал и перспективы высших аграрных учебных заведений в формировании рынка информационно-консультационных услуг. Отмечаются особенности украинского законодательного регулирования деятельности совещательных служб. Выделены основные задачи и принципы деятельности сельскохозяйственной совещательной службы на базе высших учебных заведений и научных учреждений.

Ключевые слова: информационно-консультационные услуги, консультирование, совещательные службы вузов.

Надійшла 09.10.2013.